

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia VII (2009)

RECENZJE

Aleksandra Wejman-Sowińska, *Wiarygodność źródeł informacji w odniesieniu do homeopatii. Analiza krytyczna, Łódź 2008, 370 ss.*

Obszerna praca, licząca łącznie z aneksami 370 stron podzielona została przez autorkę na 7 części, z których cz. 3, objętościowo największa, dzieli się jeszcze na dwa podrozdziały. Pracę poprzedza wstęp, w którym A. Wejman-Sowińska wyjaśnia cel pracy, prezentuje charakterystykę źródeł i literatury, przedstawia metodę i technikę przeprowadzonych przez siebie badań. Podsumowanie zamyka wywody autorki i konkluzję, że krytyka homeopatii ze strony przedstawicieli medycyny akademickiej oparta jest na słabej znajomości zasad stosowania leczenia alternatywnego. Autorka pracy stwierdza, że informacja treściowa dotycząca homeopatii, zawarta w podręcznikach, artykułach zamieszczanych w czasopismach medycznych i farmaceutycznych oraz licznych broszurach jest w zdecydowanej większości niedokładna, nie kontrolowana, nie korygowana, nierzetelna, przez co także tendencyjna. Wybór tak spornego zagadnienia, jakim we współczesnej medycynie jest homeopatia, do ukazania nieprawidłowości w informowaniu o niej jest wprawdzie ryzykowny, ale zdaniem recenzentki słuszny, bo umożliwia sumienne prześledzenie przeciwstawnych sądów i informacji.

Homeopatia, traktowana jako medycyna alternatywna licząca dwieście lat, napotyka ze strony przedstawicieli medycyny akademickiej konsekwentną niechęć, krytykę, a w skrajnych przypadkach wrogość, nienawiść i absolutny sprzeciw. Stawiane są jej zarzuty nienaukowości, spekulatywności, znachorstwa, hochsztaplerstwa, szarlatanerii, kontaktów z magią, nawet głupoty, mistycyzmu i wrogości wobec religii chrześcijańskiej.

Autorka podjęła rzetelnie przemyślaną analizę sprzecznych informacji treściowych, dotyczących homeopatii. Stara się w swoich wywodach nie promować homeopatii, ale dostrzega pewną prawidłowość, tj. za wiarygodnością homeopatii przemawia brak wiarygodności u jej krytyków. Swoją pracę poświęciła krytyce homeopatii, dlatego też prawie zupełnie pomija wypowiedzi homeopatów, a skupia się wyłącznie na krytyce, sygnalizując informacje niepoprawne rzeczowo. Jej praca stanowi analizę poprawności i wiarygodności wypowiedzi krytycznych wobec homeopatii i gloryfikujących medycynę oficjalną (akademicką). Analizę prowadzi wiernie cytując fragmenty opublikowanych oryginalnych wypowiedzi. Posługuje się w pracy metodą historyczną i porównawczą. Przedmiotem analizy treściowej w pracy autorki nie są terapeutyczne walory homeopatii, ale jej relacje z informacją tekstową, a sama analiza dokonana przez autorkę ujawnia historyczną niezmienną

zarzutów wobec homeopatii, które pomimo rozwoju nauk medycznych są nadal obarczone tym samym błędem, czyli brakiem wiarygodności. Analizuje literaturę polską i niemiecką, wydobywając z niej te fragmenty, które najpełniej oddają krytyczność sądów oponentów homeopatii. Dostrzega, że w obecnej polskiej wielosegmentowej rzeczywistości informacyjnej brakuje kompletnego opracowania analizującego wiarygodność kontrargumentacji kierowanej ku homeopatii. Wzrost zainteresowania homeopatią w Polsce po 1989 r. wyzwolił dwa prądy: ze strony zwolenników homeopatii nie ma sugestii, żeby medycynę akademicką zastąpić homeopatią, natomiast po stronie opozycji nadal występuje dezawuowanie i próby eliminacji homeopatii ze społecznej świadomości. Opozycja posługuje się prostym i wypróbowanym środkiem – argumentacją zniekształcającą realia homeopatii oraz pozorowaniem funkcji informacyjnej, tworząc w ten sposób bezużyteczny balast w postaci nieuprawnionych i niepełnych danych. Autorka słusznie podnosi fakt, iż współczesne (także minione, historyczne) społeczeństwo informacyjne kształtuje swoją wiedzę na podstawie informacji i steruje swoimi działaniami, również poprzez wiedzę. Manipulacja wiedzą o homeopatii ze strony opozycji polega na przeciwstawianiu rzekomych błędów homeopatii racjonalnym założeniom medycyny akademickiej. Efekt błędnej informacji o homeopatii wzmacniają mylne pojęcia o niej w bibliografiach i katalogach bibliotecznych. Prawidłowa natomiast informacja cechuje się relewancją, pertynencją, kompletnością i wiarygodnością, wymaga partnerstwa – od twórcy poprzez przekaziciela do odbiorcy.

Dwieście lat zainteresowania homeopatią przyniosło wielką liczbę publikacji wzajemnie się zwalczających, strony używają jako argumentów informacji mylnych, nieprecyzyjnych, godzących nie w meritum homeopatii, a w jej apologetów. Homeopatia jest dla A. Wejman-Sowińskiej zidentyfikowanym problemem informacyjnym, którego naświetlenia i zrozumienia szuka w wybranych dokumentach polskich i obcojęzycznych, odnalezionych w bibliotekach państwowych i zbiorach prywatnych. W podsumowaniu autorka podkreśla fakt, że medycyna akademicka była wobec homeopatii tak samo krytyczna w XIX w., jak w minionym dwudziestym stuleciu. We współczesnej krytyce homeopatii powtarza się wszystkie wcześniejsze antyhomeopatyczne argumentacje, co w znacznym stopniu zaciemnia rzeczową informację o medycynie alternatywnej. W podsumowaniu swoich sądów autorka podkreśla także problem towarzyszący gromadzeniu źródeł informacji o homeopatii. Dotyczy on stanowiska bibliotek i bibliotekarzy wobec informacji o homeopatii. Autorka słusznie tu zauważa, że materiał informacyjny o tej formie leczenia alternatywnego jest ciągle niezbyt liczny i bibliotekarze pozbawieni są możliwości udzielania merytorycznych informacji na podstawie własnych, szczupłych zazwyczaj i gromadzonych doraźnie, materiałów informacyjnych.

Rozdziały pracy wprowadzają do terminologii, która używana jest w krytycznych pismach. Homeopatia budziła i nadal budzi sprzeciw, podobnie jak ziołolecznictwo, zaniedbane w latach siedemdziesiątych XX wieku w PRL. Medycynie klinicznej, tradycyjnej, klasycznej, konwencjonalnej, akademickiej, naukowej, komplementarnej przeciwstawiana jest medycyna alternatywna, niekonwencjonalna. Braku dostatecznej informacji o homeopatii autorka upatruje także po stronie jej zwolenników, którzy zaniedbali promocję swoich wydawnictw. Autorka daje też historyczny przegląd rozwoju homeopatii, poczynając od dzieła jej twórcy,

niemieckiego lekarza Samuela Hahnemanna, jak również przegląd dotychczasowych (w XVIII i XIX w.) sposobów leczenia stosowanych przez medycynę akademicką (np. krwioupuść), wskazuje na gwałtowny rozwój medycznej literatury polemicznej, zapoczątkowanej i prowadzonej przez lekarzy akademickich oraz na wpływ doktryny S. Hahnemanna na przeobrażenia myśli medycznej w pierwszej połowie XIX wieku i przyjęcie tej doktryny w niektórych kręgach medycznych, również w Polsce. Homeopatia w Polsce po 1945 roku nie mogła się rozwinąć, bo nie tolerowały jej władze PRL. Po okresie transformacji nastąpił natomiast gwałtowny proces rezygnacji z dobrodziejstwa naukowej medycyny na rzecz procedur lecznictwa niekonwencjionalnego, nieuznawanego przez lekarzy tradycyjnych.

Na plus recenzowanej pracy A. Wejman-Sowińskiej należy wpisać podjęcie bardzo trudnego, kontrowersyjnego i spornego tematu, jakim jest nadal medycyna alternatywna. Ujęcie tematu, mimo wyraźnie medycznego kontekstu, wskazuje przede wszystkim na wartość dobrze lub źle redagowanej informacji. Trzeba wysoko ocenić bardzo dobrą znajomość tekstów medycznych, które autorka poddaje porównaniu. A. Wejman-Sowińska sugeruje, że z punktu widzenia wymogów informacji naukowej podręczniki akademickie przedstawiające dziewiętnastowieczną faktografię medyczną należałoby poprawić. Uznając nadrzędność informacji naukowej, wyławia informacyjną niewiarygodność cytowanych autorów opracowań medycznych, rozprawia się z tendencyjnymi lub bezmyślnie przeinaczonymi poglądami polskich autorów nie znających oryginalnych prac S. Hahnemanna, prostuje i przeciwstawia sprzeczne poglądy na homeopatię. Pośrednio autorka dotyka wielu trudnych problemów polskiego schematycznego akademickiego kształcenia lekarzy i praktyki lekarskiej. Jej praca odnosi się też do ważnego zagadnienia, jakim jest etyka informacji, i tu autorka posługuje się oryginalnymi polskimi i niemieckimi tekstami o homeopatii, których interpretacja w pracach polskich komentatorów i historyków medycyny jest świadomie lub bezmyślnie przekłamana. Praca zasługuje na uwagę także dlatego, że stanowi próbę pokazania zjawiska manipulacji informacją tekstową zniekształcającą rzeczywisty obraz.

Opublikowana w 2008 r. praca A. Wejman-Sowińskiej jest przykładem nie tylko wielkiej sumienności i bezstronności badawczej autorki. Pracę można przyrównać do obszernych recenzji publikacji naukowych w XIX wieku, w których recenzenci wyłapywali wszelkie luki informacyjne i interpretacyjne w ocenianych wnikliwie i z wielkim znanstwem rozprawach. Autorka podjęła trudny temat, podwójnie trudny ze względu na sporną w świecie medycznym homeopatię oraz bardzo często stosowane przemilczanie, pomijanie, nawet przekłamywanie w odniesieniu do źródeł informacji, zwłaszcza pierwotnych.

Maria Pidłypczak-Majerowicz